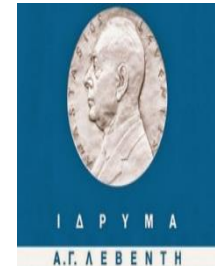

*«Κάχε πουλλίν έσσει την συντυσίάν του, εμείς
έχουμεν κκυο συντυσιές».*

Γλώσσα και ταυτότητα σε ελληνόφωνους
Τουρκοκύπριους

Έλενα Ιωαννίδου,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κύπρου

18/2/2020

Σκοπός παρουσίασης

- Να περιγράψει τη γλωσσική κοινότητα των Τουρκοκυπρίων οι οποίοι μιλούν ή μιλούσαν Ρωμαίικα (Ελληνικά ως πρώτη γλώσσα).

Συγκεκριμένα,

- Μελέτη γλωσσικής ποικιλίας
 - Γλωσσική περιγραφή: Ποια Ελληνικά μιλούν; Έχουν κοινά με την ελληνοκυπριακή διάλεκτο; Υπάρχει αλλαγή λόγω της έντονης επίδρασης της τουρκικής γλώσσας;
- Μελέτη γλωσσικής χρήσης
 - Μιλάνε ακόμα Ελληνικά; Πότε, με ποιους, πού; Υπάρχει διαφοροποίηση μεταξύ γενιών;
- Μελέτη γλωσσικών αξιών
 - Πώς νιώθουν για τα Ελληνικά που μιλούν; Υπάρχει συμβολική αξία; Αναδεικνύεται σχέση/εις γλώσσας και ταυτότητας;

Η αρχή ...

- Ταξίδι στην Καρπασία το 2003

Μινουρέ (Τηλλυρία – Καρπασία)

*Εγιώνι εν ιξέρω Τούρτζικα καθόλου. Οι γονιοί μου εν εξέραν,
εις το σκολείον εν με 'πέψαν. Αρμάστηκα, εν έξερεν τζ'ο
άντρας μου, έμεινα έτσι.*

*[Εγώ δεν ξέρω Τούρκικα καθόλου. Οι γονείς μου δεν ήξεραν,
στο σχολείο δεν με έστειλαν. Αρραβωνιάστηκα, δεν ήξερε
ούτε ο άντρας μου, έμεινα έτσι].*

Τα ερευνητικά προγράμματα

2008-2010: “Speaking the language of the *enemy*”: exploring language and identity among Greek-speaking Turkish Cypriots in Cyprus

Χρηματοδότηση: The British Academy UK

2014-2016: Retaining Greek in Enclaved Communities (GRECO): Greek speaking Turkish Cypriots in Cyprus and Turkish Cretans in Cunda.

Χρηματοδότηση: Ίδρυμα Λεβέντης – Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μέλη Ερευνητικής Ομάδας GRECO I

Έλενα Ιωαννίδου (Συντονίστρια-PI), Πανεπιστήμιο
Κύπρου

Αγγελική Ράλλη (Co-I), Πανεπιστήμιο Πατρών

Ερευνητές

Θεώνη Νεοκλέους, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μάριος Ανδρέου, Πανεπιστήμιο Πατρών

Συνεργάτες

Χαράλαμπος Χριστοδούλου, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ιάκωβος Χατζηπιερής, Εξωτερικός συνεργάτης

Σπύρος Αρμοστής, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ρωμαίικα της Κύπρου (Cypriot Romeika)

- Ποικιλία της Κυπριακής Ελληνικής η οποία είναι η μητρική/πρώτη γλώσσα σε μια υποομάδα των Τουρκοκυπρίων.
- Ρωμαίικα / Ρωμαίικα (Ioannidou, 2008; Ioannidou & Neokleous, 2015).
 - Rumca (Ozkan 2013), Romeyka (Sitaridou 2013, 2014) για τα Ποντιακά των μουσουλμάνων του Πόντου.
 - Δεν έχουμε προηγούμενες καταχωρήσεις του όρου *Ρωμαίικα* για την Κύπρο. Ο όρος αυτός προέκυψε από τους ίδιους τους ομιλητές κατά τη διάρκεια της έρευνας:
«Εγιώ μεσ'το σπίτιν εμίλουν τζιαι Τούρτζικα τζιαι Ρωμαίικα» (ΑΦ)
- Λόγω του βίαιου διαχωρισμού του νησιού το 1974 οι ομιλητές των *Ρωμαίικων* απομονώθηκαν από την ελληνική γλώσσα, **δημιουργία γλωσσικού θύλακα (enclave situation)**.
- Τα Ρωμαίικα των Τουρκοκυπρίων, παρέμειναν απομονωμένα, δεν υπέστησαν την επίδραση της κοινής νεοελληνικής (koineization process).

Στοιχεία για την ομάδα

- **Τοποθεσία**

Πριν από το 1974 ζούσαν σε διαφορετικά χωριά του νησίου κυρίως στις περιοχές της Πάφου, Τηλλυρίας, Καρπασίας και Λουρουτζίνας.

- **Ιστορικά στοιχεία:**

Διάφορες ερμηνείες για την προέλευση αυτής της ομάδας / ομιλητών: Λινοπάμπακοι (Beckingham , 1957), κρυπτοχριστιανοί (Mitchell, 1908), Ενετική - Γαλλική προέλευση. Η παρούσα έρευνα λαμβάνει υπόψη το ιστορικό πλαίσιο αλλά μελετά και καταγράφει αυτή την ομάδα συγχρονικά.

Περιοχές όπου ζούσαν ομιλητές των
Ρωμαϊκών πριν από το 1974

Μετακινήσεις 1964, 1974

Σημασία και σημαντικότητα έρευνας

- Γλωσσική διατήρηση (language maintenance)
 - Ομιλητές βασιλεκτικής Κυπριακής Ελληνικής. Ζούσαν σε πλήρη γλωσσική απομόνωση από την Κοινή Νέα Ελληνική και από άλλες ποικιλίες της Κυπριακής Ελληνικής για πάνω από 40 χρόνια. Ιδανικό «πειραματικό» περιβάλλον.
- Γλωσσική αλλαγή/μετακίνηση (attrition)
 - Οι νεότερες γενιές χάνουν τη γνώση της Ελληνικής (Ρωμαίκων)
- Γλωσσική επαφή
 - Επαφή με τούρκικη γλώσσα, γλωσσολογικό και κοινωνιογλωσσολογικό ενδιαφέρον.
- Ποικιλότητα στην Κυπριακή Ελληνική
 - Η ενδογλωσσική ποικιλότητα εντός της κυπριακής ελληνικής (ισόγλωσσα) χάνεται σταδιακά λόγω της δημιουργίας μιας αστικής κυπριακής κοινής. Οι ομιλητές των Ρωμαίκων διατηρούν ακόμα τα ισόγλωσσά τους.
- Γλώσσα και ταυτότητα
 - Θετικές και αρνητικές αξίες και συσχετίσεις ως προς τη χρήση των Ρωμαίκων, π.χ. η γλώσσα του άλλου, η γλώσσα του χωριού μας. Εκτοπισμός, μετατόπιση, νέος γλωσσικός χώρος.

Μεθοδολογία

- Εθνογραφικές συνεντεύξεις, προσωπικές αφηγήσεις, ατομικά προφίλ / βιογραφίες
- Επιτόπιες παρατηρήσεις
- Θεωρία κοινωνικών δικτύων (Milroy & Milroy 1980, 1997)

Συμμετέχουσες/συμμετέχοντες

- 30++ συνεντεύξεις από ομιλητές από τις 4 περιοχές
 - Τρεις γενιές (ηλικία)
 - Φύλο
- 8++ δίκτυα συμμετεχόντων

Αρ.	Περιοχή	Πυρήνας	Συμμετέχοντες
1	ΤΥΛΛΗΡΙΑ Κότσινα	Νέιλα	Χικμέτ (σύζυγος), Μινουρέ (πεθερά), Ντενίζ (αδερφή πεθεράς/θεία), Σεριφέ (νύφη)
2	ΤΥΛΛΗΡΙΑ Άης Θεόδωρος	Οζντεμίρ	Σαλής (θείος), Σεβντά (θεία), Μελτέμ (μάννα), Νουράν (αδερφή), Ναζίμ (φίλος)
3	ΚΑΡΠΑΣΙΑ Γαληνόπορνη	Φάτμα	Έρολ (σύζυγος), Σεβίλ (κόρη), Χακάν (γείτονας/φίλος), Σαλιχά (γειτόνισσα/φίλη)
4	ΚΑΡΠΑΣΙΑ Γαληνόπορνη	Κιαμίλ	Αϊσε (σύζυγος), Μουράτ (αδερφός), Ομέρ (αδερφότεχνος/ανιψιός)
5	ΚΑΡΠΑΣΙΑ Άης Συμεών	Ντεριά	Μελίκ (ξάδερφος), Μινέ (ξάδερφος), Ασλάν (φίλος)
6	ΚΑΡΠΑΣΙΑ Άης Αντρόνικος	Μελικέ	Χουσεϊν (γιος), Εμέλ (νύφη), Μινέ (ξάδερφος)
7	ΠΑΦΟΣ Αρόδες	Αϊλά	Νίσα (μάννα), Ερκάν (πατέρας), Τεζέρ (γιαγιά)
8	ΛΟΥΡΟΥΤΖΙΝΑ	Ισμαήλ	Ρουστέμ (ξάδερφος), Βολκάν (ξάδερφος), Μουσταφά (φίλος), Μουράτ (φίλος)

Θεωρία κοινωνικών δικτύων – Γλωσσική ποικιλότητα

Περιοχή	Δίκτυο	Γλωσσική Ποικιλία	Κοινωνιογλωσσολογικό προφίλ
Πάφος	Δίκτυο 7	Β/Δ Παφίτικη ποικιλία (Kontosoroulos 1970, Christodoulou 2015)	Εκτοπισμένες κοινότητες (1963, 1967, 1974). Περιοχές Κερύνειας, Μόρφου, Λευκωσίας
Λουρουτζίνα	Δίκτυο 8	Ποικιλία Μεσαορίας (Newton 1972)	Παρέμειναν στον ίδιο χώρο, έντονη αίσθηση ταυτότητας, στρατηκοποιημένη περιοχή από το καθεστώς, ελεγχόμενη πρόσβαση.
Τυλληρία	Δίκτυα 1& 2	Ποικιλία Τυλληρίας (Kontosoroulos 1970) Κοινά ισόγλωσσα με την ποικιλία της Β/Δ Πάφου	Εκτοπισμένες κοινότητες (1963, 1967, 1974). Μεταφέρθηκαν ολόκληρα χωριά στην Καρπασία, διατήρηση αίσθησης χώρου.
Καρπασία	Δίκτυα 3, 4, 5 & 6	Ποικιλία Καρπασίας (Kontosoroulos 1970)	Παρέμειναν στον ίδιο χώρο, έντονη αίσθηση ταυτότητας και χώρου. Αλληλεπιδράσεις με έποικους και εγκλωβισμένους Ε/κ.

Ανάλυση δεδομένων

1. Περιγραφή της γλωσσικής ποικιλίας
2. Πεδία και χρήσεις της γλώσσας
3. Αξίες και νόρμες στη γλώσσα
 - Γλώσσα και ταυτότητα
 - Πολιτικοποίηση της γλώσσας;

Γλωσσική ανάλυση

Γλωσσικά φαινόμενα ανά δίκτυο

Γλωσσική αλλαγή, γλωσσική διατήρηση

Περιγραφή της γλωσσικής ποικιλίας των Ρωμαίκων (Cypriot Romeika)

(1) Δημιουργία βάσης δεδομένων

- Ηχογραφήσεις, βιντεοσκοπήσεις αυθεντικών συνομιλιών, απομαγνητοφωνήσεις
- Βάση δεδομένων των Ρωμαίκων της Κύπρου (Cypriot Romeika)

(2) Εντοπισμός γλωσσικών φαινομένων

- Πώς εντοπίζεις και περιγράφεις την ποικιλότητα;
 - Γλωσσικά φαινόμενα καταγεγραμμένα στη βιβλιογραφία (γεωγραφικά ισόγλωσσα της Κυπριακής Ελληνικής, π.χ. Menardos 1894, 1969, 1913; Newton 1972; Christodoulou 2015)
 - Κυπριακή κοινή /Μεσόλεκτος (Kontosopoulos 1970, Vayiakkos, 1973, Terkourafi 2005) ως σημείο σύγκρισης.

(3) Γλωσσικά φαινόμενα ανά δίκτυο;

(4) Δυσκολίες / Προκλήσεις: Γλωσσική φθορά (attrition), γλωσσική αλλαγή.

Κοινά γλωσσικά φαινόμενα σε όλα τα δίκτυα - Φωνολογία

- Dorsalization of fricatives ('velarization' Newton 1972)

• 'laθos	→	['laxos]	UCG:	['laθos]	'mistake'
• 'θelo	→	['çelo]	UCG:	['θelo]	'I want'
• fo'rtion	→	[xo'rtion]	UCG:	[fo'rtion]	'load'
• ðu'lja	→	[χy'λ:a]	UCG:	[ðu'λ:a]	'job'

- Preservation of voiced consonants in continuant + obstruent clusters

- e.g. [vd], [vg], [ðʃ], [rg], etc. These clusters always appear devoiced in UCG: [ft], [fk], [θc], [rk], etc. respectively.
- evðo'maðes → [evdo'maes] UCG: [efto'maes] 'weeks'
- vyenno → ['vʃen:o] UCG: ['fcen:o] 'I go out'

- Voice assimilation in voiceless fricative + sonorant clusters, e.g. /θr/ → [ðr]. In UCG assimilation is no longer active in this environment

• 'aθropos	→	['aðropos]	UCG:	['aθropos]	'man'
• 'xronja'	→	['χron:a]	UCG:	[''xron:a]	'years'

Κοινά γλωσσικά φαινόμενα σε όλα τα δίκτυα - Μορφολογία

- Ρηματικές καταλήξεις–stin (Kontosopoulos 1970 και Menardos 1925/1969 για συγκεκριμένες περιοχές)

[ksi'umastin], ['imastin], [ma'xumastin]

- Έλλειψη συλλαβικής χρονικής αύξησης (όχι στη βιβλιογραφία, μόνο σε κάποιες αναφορές για την Καρπασία, Kontosopoulos 1970, και στην ΝΔ Πάφο, Christodoulou 2015)

[ka 'talaes], [nekato'θikan], [ka'lesamen], [stra'ikamen], ['kamamen],
['p:h'eftame] ['fernən]

- Αύξηση συλλαβών πληθυντικού

[ka'pnues] instead of [ka'pni]

[siŋje'nees] instead of [siŋje'nis]

[musu'lmanies] instead of [musu'lmani]

[kotʃa'karies] instead of [ko'tʃakares]

Λεξιλόγιο

• Επιρρήματα

['çemi] as well

[o 'mbrit^h:era] before

• Ρήματα

[sindi 'xan:un] talk.3pp

[xa 'rkume] believe.1p

['lamnete] go.2pp

[soz:i 'azun] balance.3pp

[aγri 'kumen] listen.1pp

[a 'mblepamen] watch.1pp

• Σύνδεσμοι

[ja]

MIN: d3ami (.) itan ulo turtfi ja [2]

• Εκφράσεις

['zat^h:in] therefore, so

[pi 'le] at least

['c^h:escimo] hopefully

• Ονόματα

[proto 'junis] June

[ðeftero 'junis] July

• Δάνεια

[axmetis]

[tetes]

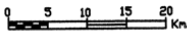
[ojani], [jani]

[olan]

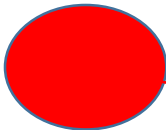
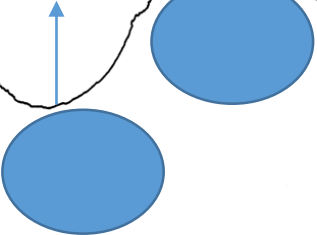
[çi[_tin]

Realizations of underlying fricative + /j/ clusters.

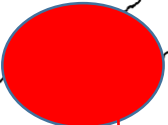
CYPRUS

ka'laθça

ka'laca

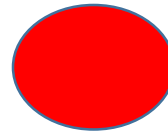
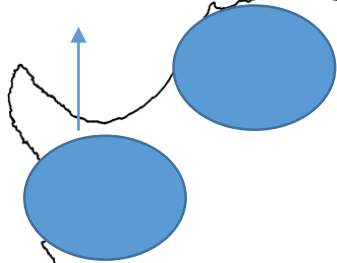
Larnaca (Kition)

Epenthetic vowel in ineligible three-consonant clusters CYPRUS

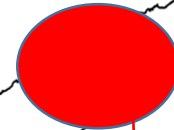
0 5 10 15 20 Km

['en e fceŋ:o]

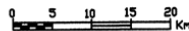

['en i fceŋ:o]

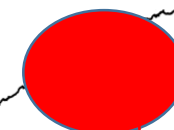
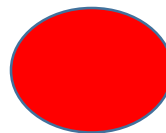
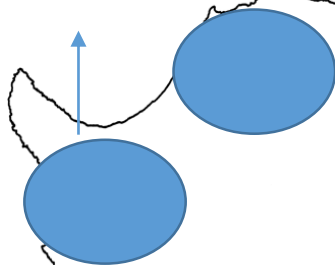

Larnaca
(Kition)

Verbal ending morphology – 3rd pp CYPRUS

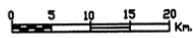
['eṙk-undon]

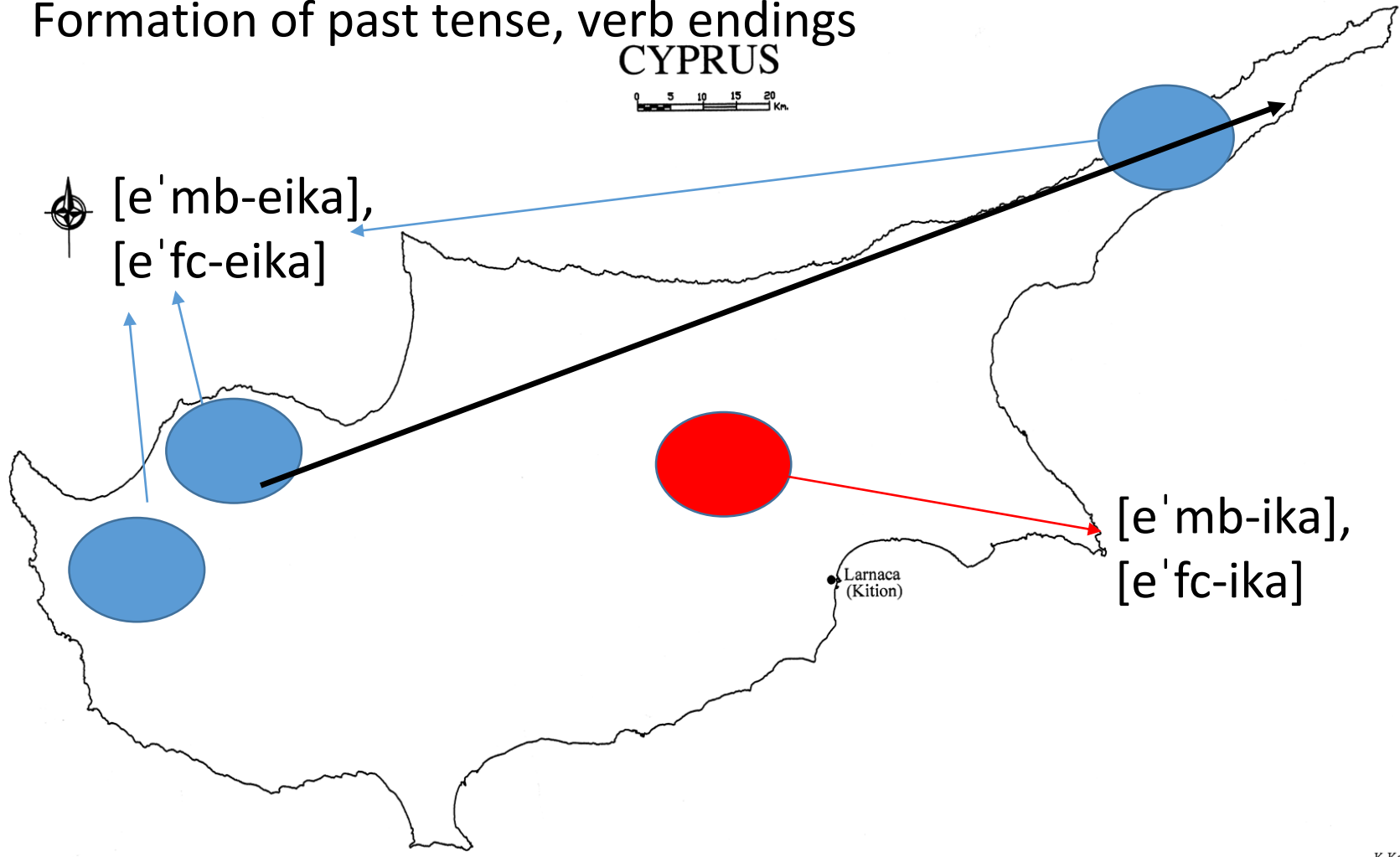
[e'ṙk-undan]

Larnaca
(Kition)

Formation of past tense, verb endings CYPRUS

⊙ [e' mb-eika],
[e' fc-eika]

[e' mb-ika],
[e' fc-ika]

Larnaca
(Kition)

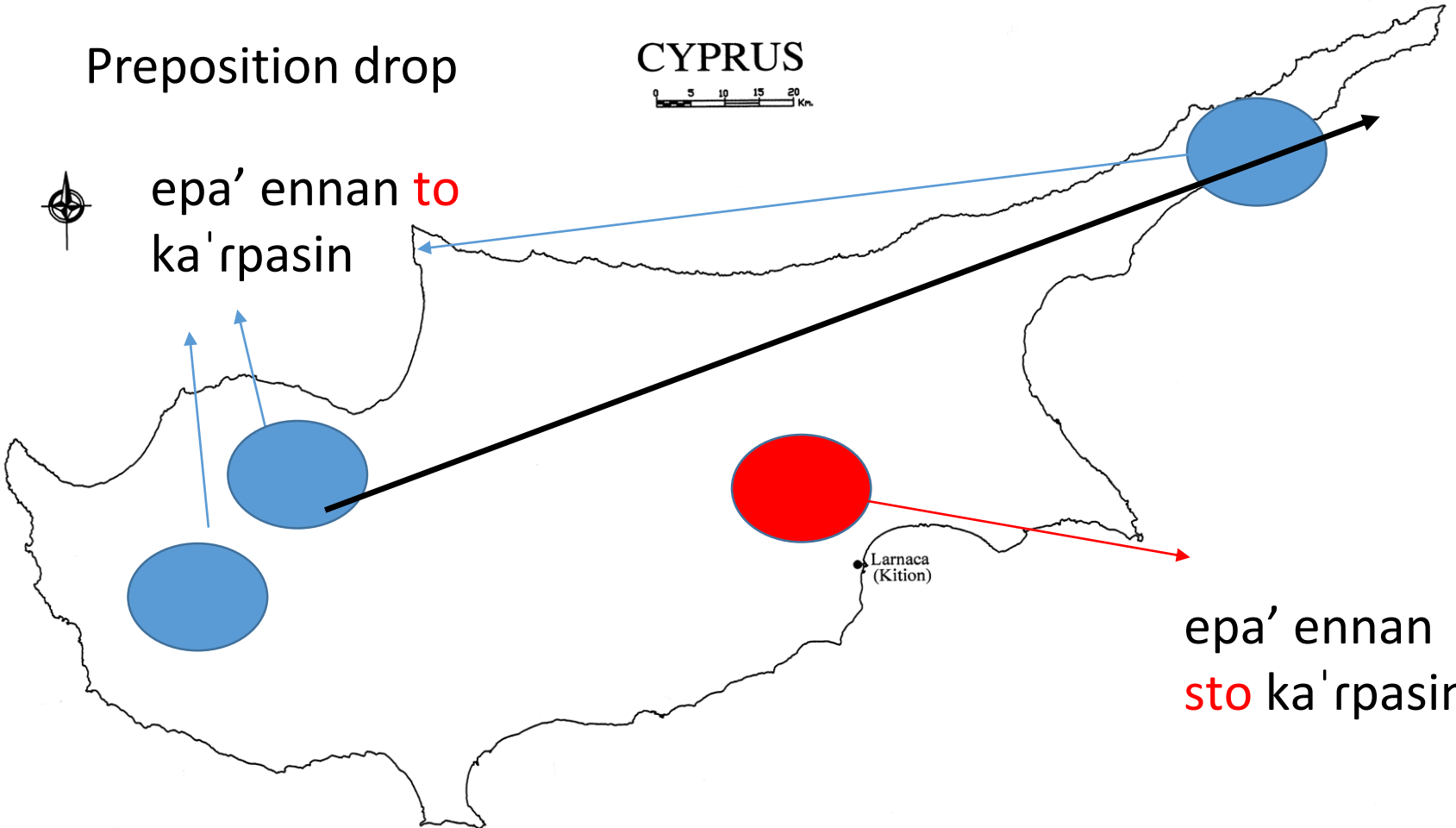
Preposition drop

CYPRUS

0 5 10 15 20 Km

epa' ennan **to**
ka' rpassin

epa' ennan
sto ka' rpassin

Γλωσσική περιγραφή - Συμπεράσματα

- Ανάδυση βασιλεκτικών ή “παλαιών” κυπριακών:
 - Γλωσσικά φαινόμενα τα οποία εντοπίζονται σε παλαιότερες μορφές της κυπριακής ελληνικής (19^{ος} και αρχές 20^{ου} αιώνα).
 - Αυτά τα φαινόμενα δεν τα εντοπίζουμε πλέον στην Αστική Κυπριακή (koine, urban) αφού είτε θεωρούνται εντελώς βασιλεκτικά (χωρκάτικα, του χωρκού) είτε χρησιμοποιούνται επιτέλεστικά ως υπερδιαλεκτισμοί (Tsiplakou & Ioannidou 2012).
- Εντοπιστήκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δικτύων, διαχωρίζοντας τις υπο-ποικιλίες σε ανατολικές και δυτικές.
- Περισσότερα κοινά φαινόμενα μεταξύ Πάφου, Τηλλυρίας και Καρπασίας ενώ η Λουρουτζίνα διατηρεί τα δικά της χαρακτηριστικά. Γιατί; Ποικιλία της Μεσαορίας (Newton 1972) η οποία αποτέλεσε τη βάση της Κυπριακής Κοινής.
- Πολύ ενδιαφέρουσα η περίπτωση της Καρπασίας όπου συναντιούνται δύο δίκτυα (Καρπασία και Τηλλυρία). Έντονη διατήρηση των χαρακτηριστικών του κάθε δικτύου παρά την επαφή.

Με τη δική τους φωνή:

Μινουρέ και Αϊσέ

Τηλλυρία → Καρπασία

- *FEM2: ma e'sas a'l:as:un l:io .
- *MIN: en 'l:io pe'ripu .
- *IAK: a'l:aksasin to'ra .
- *ELE: kata'la(v)ete ti(n) điafo'ra:n ? (...)
- *MIN: e 'n:e .
- *FEM2: e'mas en +/ .
- *FEM: +, e'mas e: (.) dʒa'hil . (...)
- *MIN: vare'ta (.) vare'ta para'pano.
- *ELE: '(i)ndambu si'meni dʒa'hil ?
- *IAK: 'aksesta .
- *FEM2: e'sas en el:ini'ka .
- *FEM: e 'tʃini θce'vazusin . (...)
- *FEM:<a'm:a 'tʃini> [<] 'pon θca'vazun xxx
(.) i pa'lji: .(...)
- *FEM2: <a'm:a i 'nei>[<] to'ra e'sas (...)
- *FEM2: en pe'ritu mo'terni .
- *FEM2: But your (language) it changes a bit
- *MIN: it is a bit more
- *IAK: it has changed now
- *ELE: can you tell the difference?
- *MIN: yes
- *FEM2: our (language) is
- *FEM: our (language) is (.) dʒa'hil (...)
- *MIN: heavy (.) heavier
- *ELE: what does dʒa'hil mean?
- *IAK: rude
- *FEM2: your (language) is Greek
- *FEM: those (who) read (...)
- *FEM: but those who don't read (.) the old people (...)
- *FEM2: but your young people now
- *FEM2: they are more modern

*FEM2: 'kaxa pu'l:i me ti(n) sindi'fan tu. (...)

*MIN: <e ne> [<] ne (.) tʃe turʃi'ka tʃe ro'meika e'mis (.) to'ra ja 'protin .

*FEM: xxx tin 'proti 'ɣlos:a: (t)us 'itan ro'meika pu 'itan.

*ELE: tʃ e'sena ?

*FEM: (e)'joni e'pia sko'lio na 'ma(θ)o 'turtʃika

*MIN: e ja .

*FEM: i 'mana mu tʃ(e) o ' tʃiris mu turtʃi'ka 'en e'kseran e'menan .

*FEM: 'çitʃ^{hi} en e'kseran . (...) (e)'pia sto sko'lio 'emaxa ta 'turtʃika e'joni .

*FEM: <e:> [<] ka'lo me'ta 'en ta ksi'xan:is .

*FEM: ma'θθennis [/] ma'θθennis ta 'prota ro'me(i)ka ma'θθenis . (...) ksi'(x)an:is ta ro'me(i)ka ptʃon ? (...)

*FEM2: every bird with its (own) voice (...)

*MIN: em yes, yes (.) and Turkish and Romeika for us (.) now for the first (language)

*FEM: xxx their first language, it was Romeika that it was

*ELE: and for you?

*FEM: I went to school in order to learn Turkish

*MIN: oh yes

*FEM: my mother and my father did not know any Turkish

*FEM: nothing ('çitʃ) they did not know (...) I went to school and I learned Turkish

*FEM: em, of course then you cannot forget it

*FEM: you learn (.) you first learn Romeika, you learn (...) how can you then forget Romeika?

*ELE: mi'late ta (a)'koma ?

*ELE: do you still speak (Romeika)?

*MIN: 'oi .

*MIN: no

*FEM: 'en pol:omi'lumen 'etsi me tus kata'stamenus .

*FEM: we don't speak a lot, like with these (settlers)

*FEM: jan 'etsi 'mes(a) <to 'spiti> [>] .

*FEM: like only like in the house

*MIN: <e: 'tʃini 'pon i'kserun> [<] .

*MIN: em those who don't know

*FEM: 'çitʃ^{hi} 'e(n) mi'lun ro'meika .(...)

*FEM: they speak no ('çitʃi) Romeika

*ELE: 'ercete pco 'efkolo to: na mi'late <'turtʃika> [>] to'ra (.) 'en:en ?

*ELE: is it easier for you to speak Turkish? Now (.) right?

*FEM: <nne> [<] (.) ptʃon e'maxamen (.) a'm:a i 'ɣlos:a mas .

*FEM: yes (.) now we have grown used to it(.) but our language

*FEM: i 'ɣlos:a 'en tin eksi'(x)asamen .

*FEM: our language we did not forget it

*FEM: sindi'xannomen (.) 'am:a 'çelumen .

*FEM: we speak (.) when we want

Κοινωνιογλωσσολογική ανάλυση

Γλωσσική ικανότητα

Γλωσσική χρήση

Γλώσσα και ταυτότητα

Γλωσσική ικανότητα στα Ρωμαίικα

Ηλικιωμένοι	Μεσήλικές	Νέες γενιές
<ul style="list-style-type: none">• Ρωμαίικα ως πρώτη γλώσσα και ΠΡΙΝ και ΤΩΡΑ• Περιορισμένη ή καθόλου γνώση της Τούρκικης	<ul style="list-style-type: none">• Δίγλωσσοι: Ρωμαίικα στο σπίτι, Τούρκικα στο σχολείο• ΤΩΡΑ: μη ισορροπημένη διγλωσσία, περιορισμένη χρήση της ελληνικής, μείωση του αριθμού των ομιλητών	<ul style="list-style-type: none">• Μονογλωσσία (Τούρκικα), παθητική διγλωσσία• Συμβολική αξία των Ρωμαίικων

Πεδία γλωσσικής χρήσης: *τότε και τώρα*

- Ρωμαίικα:

- Γλώσσα του σπιτιού, από γονείς και παππούδες
- Γλώσσα του χωριού: καφενεία, συσχέτιση με περιοχή

- Τούρκικα

- Η γλώσσα της εκπαίδευσης και της εθνικής ομάδας
- Χρήση από νεότερες γενιές στο σχολείο

- Ρωμαίικα :

- Χρήση μόνο από ηλικιωμένους, σε συγκεκριμένες οικογένειες
- Τηλεόραση, ραδιόφωνο
- Χάθηκε η έννοια της γεωγραφικής περιοχής
- Μειωμένη ισχύς (μειωμένη χρήση, η γλώσσα του *εχθρού*)
- Αναβίωση αξίας και χρησιμότητας με το άνοιγμα των συνόρων

- Τούρκικα:

- Η μητρική για την πλειοψηφία της ομάδας
- Χρησιμοποιείται σε όλα τα πεδία

Μεγαλύτερες γενιές: Ρωμαίικα ως πρώτη γλώσσα

(1)

M: ε (π) μιλώ τα τα Τούρτζικα (π) με τα μωρά παραπάνω

N: άει στην είνταμπου λαλεί (π) εν καταλάει Τούρτζικα

M: έμαχα, ρα

(Καρπασία, 2014)

(2)

ME- E πολλές πυράες sıcak çok

I- evet daha sıcak olacak

ME- benim türkçe bu kadar (τα Τουρκικά μου μέχρι εδώ φτάνουν)

(Τηλλυρία, 2015)

Νέες γενιές

I- (...) που μεγάλωσες την αγγόνισσαν, εμίλας της Ελληνικά;

T- Ε, μιλώ της, αμμά καταλάει αλλά εν μου λαλεί. Λαλεί μου
Τούρτζικα τζιαι 'γιώ εν καταλάω

A- Καταλάεις, καταλάεις

T- Λλία καταλάω (...)

A- εγιώνι λλίον μιλώ, συντυχάννω

I- Πολλά καλά, επήες τζιαι σκολείον για να μάθεις Ελληνικά;

A- Επήα

I- Τα παραπάνω όμως που ξέρεις εν που την γιαγιά σου που τα
ξέρεις;

A- Ναι

Γλώσσα και ταυτότητα: Τα Ρωμαίικα ως κομμάτι του Εαυτού

- i. Η γλώσσα επικοινωνίας
- ii. Πολιτισμικές διαστάσεις στη χρήση των Ρωμαίικων, σύνδεση με παρελθόν.
- iii. Ιστορικές διασυνδέσεις στη χρήση των Ρωμαίικων
- iv. Διαχωριστικός δείκτης από άλλες ομάδες
- v. Δείκτης αλληλεγγύης με την ομάδα ταύτισης: δυνατές σχέσεις με οικογένεια και το πεδίο του σπιτιού
- vi. Δείκτης ταυτότητα: ενδυνάμωση της Κυπριακής πτυχής της ταυτότητάς τους

Η γλώσσα ως δείκτης τοποθέτησης εντός της ομάδας

Γλώσσα και ταυτότητα:

Τα Ρωμαίικα ως κομμάτι του Άλλου

- i. Στιγματισμός και απομόνωση λόγω των Ελληνικών
 - i. Πολιτικά κίνητρα
 - ii. Προβλήματα στην επικοινωνία
- ii. Προβλήματα αμοιβαίας κατανόησης λόγω των πρότυπων γλωσσών (Κοινή Νέα Ελληνική, Τούρκικα)
- iii. Η ερμηνεία Λινοβάμβακοι (κρυπτοχριστιανοί).

Η γλώσσα ως δείκτης τοποθέτησης εκτός της ομάδας

Πολιτισμικές διαστάσεις στα Ρωμαίικα

(1).

“Ακόμα για τις βαθιές λέξεις χρησιμοποιούμε Ελληνικά (...) δόξα σοι Θεέ μου τζιαι προσκυνώ σε, έλα αφέντη μου Θεέ. Αν και έχουμε εκφράσεις στα Τουρκικά δεν τις χρησιμοποιούμε”

- Βελής, Λουρουτζίνα

(2)

«Ο πατέρας (...) ελάλε τσιαττίσματα στα Ελληνικά. Θκυο φορές εγίνην πρώτος εις τα τσιαττιστά. Μια φορά εις το Βαρώσιν τζιαι μιαν φοράν εις την Λάρνακαν στον κατακλυσμόν. Ετσιάττισε τους Ελληνοκύπριους τζιαι επέρασεν τους, εγίνην πρώτος»

- Αχμέτ, Καρπασία

Πολιτισμικές διαστάσεις στα Ρωμαίικα

X- Ο πιο μεγάλος είναι 74 τζιαι εγιώ ο πιο
μιτσής 55

I- Να ζήσετε

ME- Μάσσιαλλα ππε!

I- Μάσσιαλλα

ME- Σκόρτους τζι' άλας

I- Χε χε είδες ξερει καλλύττερα που μας

X- Παλιά λόγια

Τα Ρωμαίικα ως δείκτης αλληλεγγύης και ταυτότητας

(1)

«Άμαν εν χωρκανοί μου πρέπει να μιλούμεν Ελληνικά (...) αρέσκει μας (...) έτσι εμάχαμεν (...) άμα έρτουν θκυο χωρκανοί κοντά κοντά, άμα εν μιλούν Ελληνικά εν είμαστεν Λουρουτζιάτες (...) εν βρίσκουμεν την γλύκαν»

- Μουσταφά, Λουρουτζίνα

(2)

“άμα τους μιλάς Ελληνικά, είσαι σοβαρός Κυπραίος εν είσαι ξένος. Αμα ξέρεις τα Ελληνικά σου ώστε εν είσαι που την Τουρκία εν σοβαρός Κυπραίος (...) που την ράτσα μας. (...) εν ήρτεν που την Τουρκία. Λαλεί εν Κυπραίος εν που το γαίμα μας”

- Ορχάν, Τηλλυρία

Γλώσσα και στίγμα

Η πολιτικοποίηση της γλώσσας: ΠΡΙΝ

ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 60'

“Υστερα που το 63 τζιαι τζιει, αρκινήσαν τζιαι εχωρούσαν άλλης λοής τον κόσμο, να με μιλά Ελληνικά»

- Μουσταφά, Λουρουτζίνα

“τζιαι είμαι χάιν, vatan hainiς (...) προδότης της πατρίας, για τζιείνον εν εμιλούαμεν έτσι πολλά πολλά”

- Νειϊλά, Κότσινα

Ιστορία 1 - Λουρουτζίνα

Μετά το 63' εκλείσαν οι δρόμοι τζιαι κυβερνούσαν μας μόνον οι Τούρκοι αξιωματικοί. Είσιεν έναν αξιωματικόν που ήρτεν τζιαι έγγραψε μέσ' το καφενείο «απαγορεύονται τα Ελληνικά» τζιαι έτσι υποχρεωθήκαν τζιαι μάθαν λλία Τούρτζικα. Νομίζω ακόμα ότι η ταπέλλα ε' μέσ' τον καφενέν. (...) Μια κοτζιάκαρη ελάλεν του αστυνομικού, «να σου δώκω θκυο-τρία σελίνια να μου μάθεις τζιαι μένα λλία Τούρτζικα;» τζιαι ελάλεν τους ο αξιωματικός, «είντα λοής Τούρτζιοι είσαστε τζιαι μιλάτε Ελληνικά;», έπκίανεν τον το λάομα.

B.

Ιστορία 2 - Καρπασία

Μετά την ΕΟΚΑ (τζιαί) το ΤΜΤ απαγορέψασιν να μιλά Ελληνικά (ο κόσμος). Ένας βοσκός ήρτεν που τον κάμπον, επήεν εις την συνεργατικήν να πκιάχει λεπίδα να πάει σπίτιν να ξιουριστεί. Ε, τωρά κάθεται ο δάσκαλος τζιαχαμαί, ο μουχτάρης. Τζιέινοι ούλλοι ήταν που το ΤΜΤ τζιαί τζιέινος που εγούλευκεν την συνεργατική ήτουν τζιαί τζιέινος που το ΤΜΤ. Τωρά, αν του μιλήσει Ρωμαίικα εννα πληρώσει θκυο σελίνια πρόστιμο. Λαλεί του «ρε χατζή, *ver bana bir λεπίτ*». Τωρά την λεπίδα εν ιξέρει να την πει Τούρτζικα. «*Ver bana bir λεπίτ*», τζιαί γιέινει του πώς εννα ξιουριστεί με το σσιέρι του. Ε τζιέινος απαντά του, «*anlamadim ne isteng*». «*Bir λεπίτ, bir λεπίτ, ver bir λεπίτ*», τζιαί τρίφει το σσιέρι του στο πρόσωπο του (...) γιέινει του να πούμεν ότι εννα ξιουριστεί. Κατάφτις τζιέινος πάλε, «*anlamadim*» λαλεί του, εν εκατάλαβα. «*Ver bana bir λεπίτ ρε*», λαλεί του. Άμα του είπε πάλε «*anlamadim*». Έγκαλε τα θκυο σελίνια τζιαί φάτσησεν τα πα'στο τραπέζι. «*Να ρε ππεζεβέγκη τα θκυο σελίνια τζιαί δώσμου μια λεπίδα*».

Γλώσσα και στίγμα

Η πολιτικοποίηση της γλώσσας: ΤΩΡΑ

«Κάποιοι θεωρούν με έτσι ζαά ζαά»

- Ισμαήλ, Λουρουτζίνα

«Μπορεί να το παραξηούν, έσσει που το
παρεξηούσιν (...) τζιείνοι οι φασίστες»

- Μουσταφά, Λουρουτζίνα

Κινητικότητα (ακινησία) λόγω μη
γλωσσικής ικανότητας

T: Επειδή εν ιξέρω τζιαι εν ιφκένω έξω (...)
αντρέπουμε (...)
Επειδή εν ιξέρω αντρέπουμε να
φκώ

I- Εν δύσκολο τούντο πράμαν

T- Εν ζόριν άμα

- T., Τηλλυρία

Γλωσσικές συγκρούσεις:
Εντάσεις με την Κοινή Κυπριακή και την Κοινή
Νεοελληνική

- Προβλήματα κατανόησης
- Προβλήματα ταυτότητας: *όχι τα ελληνικά που ξέρουμε, όχι Ρωμαίικα*
- Αλλαγή στις γλωσσικές στάσεις:
 - Πριν: θετικές αξίες προς τα Ρωμαίικα
 - Τώρα: Ντρέπονται για την ποικιλία που μιλούν, νιώθουν ότι έμειναν πίσω (xorgatika)
- Πίεση από τις πρότυπες γλώσσες (Ελληνικά και Τούρκικα)

Αχμέτ, Καρπασία

“Καταλάω, όμως ξέρεις έσσειει πολλά μεγάλην διαφοράν με τα Ρωμαίικα τζιαι τα Ελληνικά (...) ας πούμεν οι Ελληνοκύπριοι ελέασιν *παττίχα, παττίχα* είναι αράπικη λέξη. Όμως *παττίχα* είναι κυπριακά. Τωρά επαραιτήσαν που την *παττίχαν* λαλούσιν *καρπούζιν*. Εμείς εξέραμεν τα *πομηλόρκα* *πομηλόρκα*, τωρά εγινήκαν τα *πομηλόρκα* *τομάτα*, εξέραμεν τα *βαζάνια* ήταν *βαζάνια* τωρά εγινήκαν *μελιτζάνες*”

Η ερμηνεία *Λινοβάμβακοι*

(1)

«Κάποτε ελαλούαν εμείς οι Τύλληροι ήτουν κοντά η εκκλησιά επήαμεν εκκλησιά, ήτουν κοντά η τζιαμί επήαμεν τζιαμί»

- Ορχάν, Τηλλυρία

(2)

“Οι άλλοι λένε για μας ότι είμαστε λινοπάμπακοι (...) εμένα εν με κόφτει. Λινομπάκος σημαίνει λινό και παμπάκι, θκυό πλευρές”

- Βολκάν, Λουρουτζίνα

Συμπεράσματα 1/2

- Γλωσσική ποικιλία χαμένη στο χρόνο;
 - Έντονα βασιλεκτικά στοιχεία της κυπριακής διαλέκτου σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα (Newton 1972, κείμενα από κυπριακή ποίηση του 19^{ου}/20^{ου} αιώνα, π.χ. Μιχαηλίδης, Λιπέρτης, Λιασίδης)
 - Δεν μιλάμε για ποικιλία αλλά για ποικιλίες (διαφοροποίηση ποικιλίας Καρπασίας από ποικιλία Τηλλυρίας)
 - Δυσκολίες για μελέτη και κατανόηση των γλωσσικών φαινομένων λόγω έντονης παρουσίας της Τούρκικης και περιορισμένων πεδίων χρήσεων της Ελληνικής.
 - Γλωσσική επαφή
 - Γλωσσική ικανότητα

Συμπεράσματα 2/2

Γλωσσική κοινότητα χαμένη στο χρόνο;
Έντονη η αίσθηση της κοινότητας

- *Η γλώσσα ως μέσο διαφοροποίησης από άλλους ομιλητές*
- *Κοινές αξίες και νόρμες*
- *Απομόνωση από άλλες κοινότητες*
- **Αλλά μιας κοινότητας που παλεύει**
 - *Κοινή περιοχή ?*
 - *Πρωτογενής, άμεση αλληλεπίδραση ?*
 - *Ισχύς, εξουσία ?*
 - *Ταυτότητα με πολλαπλά και συχνά αντικρουόμενα επίπεδα*
- **Ανάγκη για μελέτη γλωσσικής επαφής-οικολογίας της περιοχής**
 - *Αλληλεπίδραση με εγκλωβισμένους Ελληνοκύπριους, με έποικους, με μη-ελληνόφωνους Τουρκοκύπριους, με ελληνόφωνους Τουρκοκύπριους από άλλες περιοχές*

Το τραγούδι της Φεριντέ

- Καρπασία, 2018

‘Εχουμεν ευκαρίστησιν!